

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.7

DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2218-2025-1-10-9>

Ю.С. ПАЛЕЄВА,

старший викладач кафедри права

Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

<https://orcid.org/0000-0001-8284-1425>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КОСМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ

Статтю присвячено важливому значенню міжнародного співробітництва у вивченні та використанні космічного простору в мирних цілях. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН сформулила ряд ключових елементів режиму космічної діяльності серед яких важливість міжнародного співробітництва в освоєнні та мирному використанні Космосу.

Зазначається, що Україна є космічною державою та володіє надійним інтелектуальним і ресурсним потенціалом, що сприятиме подальшому розвитку у майбутньому. Наголошується, що Україна має велику спадщину у космічній сфері. Сьогодні вона модернізується та перезапускається з урахуванням сучасних вимог.

Акцентовано увагу на те, що у XXI столітті поширення нових космічних місій державно-приватного характеру створило реальні комерційні можливості, такі як космічний видобуток корисних копалин. Все це поглибило дебати в Комітеті Організації Об'єднаних Націй з використання космічного простору в мирних цілях щодо необхідності розробки нових юридичних визначень і правового режиму для космічних ресурсів.

Мова йде про те, що космічні програми з кожним роком набувають все більшого значення в контексті національних політик держав світу. З'являються нові виклики та загрози, оскільки розвиток космічних технологій відкриває нові можливості, але одночасно створює і потенційні небезпеки.

У статті зазначено, що Європейське космічне агентство опублікувало стратегію вирішення проблем і рішень можливостей до 2040 року, яка сформульована навколо п'яти цілей, для кожної з яких поставлені конкретні завдання.

У висновках зазначається інформація про стан виконання плану дій щодо інтеграції України до Європейського космічного агентства України.

Ключові слова: Європейське космічне агентство, космічна дипломатія, космічна держава, концепція розвитку, міжнародні проекти.

Постановка проблеми. Ні в кого не викликає сумніву, що людство на кожному етапі свого державного, політичного та міжнародного розвитку відкриває та знаходить нові якості, нові грані дипломатії, у відповідності до тих змін і подій, які відбуваються на етапах розвитку міжнародних відносин [1]. Космічна дипломатія стосується міжнародного співробітництва в космічній діяльності, спрямованого на досягнення спільних цілей та забезпечення миру і безпеки у космосі.

Резолюція A/RES/1348(XIII) Генеральної Асамблеї ООН визнала важливе значення міжнародного співробітництва у вивченні та використанні космічного простору в мирних цілях [2]. Резолюція A/RES/1472(XIV) XIV сформулила ряд ключових елементів режиму космічної діяльності серед яких важливість міжнародного співробітництва в освоєнні та мирному використанні Космосу [3]. Правовий режим космічного простору був визначений у 1967 році Угодою про принципи, що регулюють діяльність держав по дослідженню та використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла [4]. У 2020 році Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію [5], яка закликає до обміну інформацією про політику космічної безпеки.

Стан дослідження. Дослідження в галузі космічного права здійснюють Беглий О.В., Дячук І.Д., Красіліч Н.Д., Кузнецов Е.І., Малишева Н.Р., Семеняка В.В., Шемшученко Ю.С. та інші.

Виклад основного матеріалу. Безперечно, підкорення космосу відкриває перед країнами нові перспективи, які дають можливість зміцнити свої позиції на правах світової держави. Це питання престижу, а також спосіб захистити себе від політичної та фінансової нестабільності [6].

Україна є визнаною космічною державою світу та знаходиться в фарватері інновацій з розробки новітніх космічних технологій, ракет-носіїв, космічних апаратів та наданні якісних космічних послуг. Очевидно, що Україна є не просто космічною державою з надзвичайно багатим надбанням у минулому. Наявність потужної системи аерокосмічної вузівської освіти і науки, свідчить, що Україна володіє надійним інтелектуальним і ресурсним потенціалом на її подальший розвиток у майбутньому. Ці фактори зумовили стрімкий розвиток повітряного права, національного космічного права та міждержавного космічного права в нашій державі [7].

16 грудня 2020 року Комітетом Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва було проведено слухання, присвячене міжнародно-правовому забезпеченню зовнішньої політики України в космічній сфері. Не можна не погодитися з твердженням, що Україна має значний науково-технічний космічний потенціал, який в повній мірі може бути реалізований лише у міжнародній кооперації, та на необхідності участі України у масштабних міжнародних проектах. За результатами слухань будуть розроблені та у подальшому затверджені відповідні рекомендації, які сприятимуть зміцненню економічних зв'язків України зі стратегічними партнерами у сфері космічної діяльності, а також розширенню географії та активізації космічної дипломатії [8].

У XXI столітті поширення нових космічних місій державно-приватного характеру створило реальні комерційні можливості, такі як космічний видобуток корисних копалин. Все це поглибило дебати в Комітеті Організації Об'єднаних Націй з використання космічного простору в мирних цілях щодо необхідності (чи ні) розробки нових юридичних визначень і правового режиму для космічних ресурсів. За останні чотири десятиліття космічна діяльність розвивався на основі взаємодії між урядами, приватним сектором, суспільством і політикою, яка, за дослідженнями у 2021 році мала дохід у всьому світі 469,3 мільярда доларів США і генеруватиме близько 1,75 трильйона доларів США до 2040 р. [9, С. 10].

Космічні програми з кожним роком набувають все більшого значення в контексті національних політик держав світу, з'являються нові виклики та загрози, оскільки розвиток космічних технологій відкриває нові можливості, але одночасно створює і потенційні небезпеки для міжнародної стабільності. Крок за кроком відбувається переосмислення значення космосу, а на геополітичній мапі поступово формуються нові альянси, що ведуть змагання за стратегічні переваги в космічному просторі, створюючи підґрунтя для нової космічної гонки XXI століття. Переломним моментом для ЄС став 2009 рік з прийняттям Лісабонської угоди, яка включила космос до спільної компетенції ЄС і держав-членів та надала сильнішої ролі в цій сфері. Космічна програма ЄС в основному концентрується на 3 основних напрямках: спостереження за Землею, навігація, захист та безпека зв'язку. На думку Ксенії Кіреєвої, Junior Fellow аналітичного центру ADAstra, Україна має всі можливості перетворитися на основу незалежної та автономної космічної політики Європи в майбутньому, забезпечивши собі місце серед еліти держав з успішною космічною програмою [10].

Зауважимо, що 25 січня 2012 р. у *Плані заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року* зазначено здійснення заходів щодо забезпечення співробітництва України з Європейським космічним агентством в межах двостороннього співробітництва з набуттям асоційованого членства [11]. 12 вересня 2023 р. Кабінет Міністрів України затвердив Розпорядження № 796-р Про затвердження плану дій щодо інтеграції України до Європейського космічного агентства, де був затверджений план дій щодо інтеграції України до Європейського космічного агентства. А саме:

- Підготовка до переговорного процесу з Європейським космічним агентством;
- Забезпечення розвитку співробітництва з Агентством, ЄС і державами - членами ЄС щодо реалізації проектів у сфері космічної діяльності;

- Адаптація законодавства України та процедур виконання проектів до правового регулювання Агентства та ЄС;
- Проведення переговорів та підготовка до укладення Угоди/приєднання до Конвенції [12].

У 2024 році відбулося 11-те засідання Ради з космосу ЄКА-ЄС, на якому був розроблений «Проект режиму щодо підвищення конкурентоспроможності Європи через космос». Були обговорені наступні ключові моменти:

- *Внесок космосу в конкурентоспроможність Європи та вирішення соціальних проблем*: підтримка найважливішої ролі космосу у вирішенні соціальних проблем, підтримка боротьби зі зміною клімату та стимулювання технологічних досягнень для підвищення благополуччя, конкурентоспроможності, безпеки та автономного прийняття рішень у Європі.

- *Підвищення конкурентоспроможності європейського космічного сектора*: підтвердження важливості стимулювання приватних інвестицій, підтримки стартапів, а також використання державних закупок для розвитку європейської космічної галузі.

- *Космос як основа глобальних дій Європи*: підтримка необхідності глобальних правил і співпраці для забезпечення ролі Європи в глобальній космічній економіці при одночасному укріпленні стратегічної автономії [13].

Європейське космічне агентство опублікувало стратегію вирішення проблем і рішень можливостей до 2040 року, яка сформульована навколо п'яти всеоб'ємних цілей, серед яких:

- Захищаємо нашу планету і клімат
- Досліджуйте і відкривайте
- Зміцнити європейську автономію та стійкість
- Підвищення конкурентоспроможності
- Надихаємо Європу [14].

12 червня 2025 року під час переговорів української та шведської делегацій було заявлено, що Швеція співпрацюватиме з Україною у розвитку космічних технологій для оборонних потреб. Під час зустрічі українська сторона презентувала основні досягнення з цифровізації, невід'ємною частиною яких є впровадження та реалізація космічної політики та стратегії у сфері оборони. Було акцентовано увагу, що Україна має велику спадщину у космічній сфері, яку модернізується та перезапускається з урахуванням сучасних вимог, а також наголошено, що космічна сфера розвивається дуже динамічно [15].

Висновки. Отже, публічна дипломатія України - інструмент зовнішньої політики України, метою якого є створення та зміцнення позитивного іміджу країни та її суспільства, а також вплив на громадську думку задля формування позитивного ставлення до країни, у результаті полегшення досягнення цілей міжнародної політики.

Сьогодні вже не виникає сумнівів, що космічна дипломатія розвивається динамічно та еволюціонує, щоб пристосуватися до нових космічних реалій і сучасних викликів. Збільшення видів космічної діяльності та її учасників виводять на перший план питання щодо зміни підходів з суперництва та змагання на співпрацю та взаємодопомогу.

У 2023 р. затверджено Розпорядження Про затвердження плану дій щодо інтеграції України до Європейського космічного агентства, яким передбачається, в тому числі, розширення співпраці та зближення законодавства України та Європейського Союзу. На офіційному сайті міністерства міститься інформація про стан виконання плану дій щодо інтеграції України до Європейського космічного агентства України [16].

Список використаних джерел

1. Палєєва Ю.С. Генезис поняття дипломатії. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право». 2021. №2(3). С.109-113. URL: <https://law.duan.edu.ua/images/PDF/2021/2/14.pdf>
2. XIII сесія Генеральної Асамблеї ООН. URL: [https://docs.un.org/en/A/RES/1348\(XIII\)](https://docs.un.org/en/A/RES/1348(XIII)) (дата звернення: 09.06.2025).
3. XIV сесія Генеральної Асамблеї ООН. URL: [https://docs.un.org/en/A/RES/1472\(XIV\)](https://docs.un.org/en/A/RES/1472(XIV)) (дата звернення: 09.06.2025).

4. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла від 27.01.1967. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_480#Text (дата звернення: 09.06.2025).
5. LXXV сесія Генеральної Асамблеї ООН. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/75/36> (дата звернення: 09.06.2025).
6. Топ -7 космічних держав. URL: <https://ictnews.uz/06/11/2018/top-7/> (дата звернення: 09.06.2025).
7. Космічне партнерство України і США: міжнародна правнича дипломатія в дії. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/kosmichne-partnerstvo-ukrayiny-i-ssha-mizhnarodna-pravnycha-dyplomatiya-v-diyi/> (дата звернення: 09.06.2025).
8. Комітетські слухання на тему: «Міжнародно-правове забезпечення зовнішньої політики України в космічній сфері» URL: https://komzak.rada.gov.ua/news/Kommitte_sluhanniy/73749.html (дата звернення: 09.06.2025).
9. Álvaro Andrés Erices Bravo. Space Resources: A New Balance of Interests for the 21st Century. *Юридичний вісник*. 2024. №3 (72). С. 9-18. DOI: 10.18372/2307-9061.72.19042
10. Космічна політика Європи: де місце України серед зірок ЄС? URL: <https://adastra.org.ua/blog/kosmichna-politika-yevropi-de-misce-ukrayini-sered-zirok-yes> (дата звернення: 09.06.2025).
11. Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.01.2012 № 48-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48-2012-%D1%80#n8> (дата звернення: 09.06.2025).
12. Про затвердження плану дій щодо інтеграції України до Європейського космічного агентства: Розпорядження Кабінет Міністрів України від 12 вересня 2023 р. № 796-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-dii-shchodo-intehratsii-ukrainy-do-ievropeiskoho-kosmichnoho-ahentstva-i120923-796> (дата звернення: 09.06.2025).
13. Засідання Ради з космосу ЄКА-ЕС URL: https://www.esa.int/About_Us/ESA-EU_SPACE_COUNCIL_MEETINGS_SPACE_SUMMITS/ESA-EU_Space_Council_meetings (дата звернення: 09.06.2025).
14. Стратегія ЄКА 2040. URL: https://www.esa.int/About_Us/ESA_Strategy_2040 (дата звернення: 09.06.2025).
15. Україна та Швеція співпрацюватимуть у сфері військового космосу. URL: <https://mod.gov.ua/news/ukrayina-ta-shveciya-spiivpraczuvatimut-u-sferi-vijskovogo-kosmosu> (дата звернення: 09.06.2025).
16. Інтеграція України до Європейського космічного агентства. URL: <https://mspu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodna-spiivpracya/intehratsiia-ukrainy-do-ievropeiskoho-kosmichnoho-ahentstva> (дата звернення: 09.06.2025).

SOME ASPECTS OF UKRAINE'S SPACE DIPLOMACY

Yuliia S. Palieieva, Senior Lecturer, Department of Law, Alfred Nobel University (Ukraine).

E-mail: iupalieieva@duan.edu.ua

DOI: <https://doi.org/10.32342/3041-2218-2025-1-10-9>

Key words: *European Space Agency, space diplomacy, space state, development concept, international projects.*

The article is devoted to the importance of international cooperation in the study and use of outer space for peaceful purposes. The UN General Assembly Resolution has formed a number of key elements of the regime of space activities, including the importance of international cooperation in the development and peaceful use of space.

It is noted that Ukraine is a space state and has a reliable intellectual and resource potential, which will contribute to further development in the future. It is emphasized that Ukraine has a great heritage in the space sphere. Today it is being modernized and restarted taking into account modern requirements.

Attention is focused on the fact that in the 21st century, the spread of new public-private space missions has created real commercial opportunities, such as space mining. All this has deepened the debate in the United Nations Committee on the Peaceful Uses of Outer Space on the need to develop new legal definitions and a legal regime for space resources.

The point is that space programs are becoming increasingly important in the context of national policies of the world's states every year. New challenges and threats are emerging, as the development of space technologies opens up new opportunities, but at the same time creates potential dangers.

The article states that the European Space Agency has published a strategy for solving problems and solving opportunities until 2040, which is formulated around five goals, each of which has specific tasks.

The conclusions provide information on the status of the implementation of the action plan for Ukraine's integration into the European Space Agency.

References

1. Palieieva, Yu.S. (2021). *Henezys poniattia dyplomatii* [Genesis of the concept of diplomacy]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriya "Pravo"* [Bulletin of the Alfred Nobel University. Series "Law"], no. 2(3), pp. 109-113. Available at: <https://law.duan.edu.ua/images/PDF/2021/2/14.pdf> (Accessed 9 June 2025).
2. XIII session of the UN General Assembly. Available at: [https://docs.un.org/en/A/RES/1348\(XIII\)](https://docs.un.org/en/A/RES/1348(XIII)) (Accessed 9 June 2025).
3. XIV session of the UN General Assembly. Available at: [https://docs.un.org/en/A/RES/1472\(XIV\)](https://docs.un.org/en/A/RES/1472(XIV)) (Accessed 9 June 2025).
4. Treaty on the Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, Including the Moon and Other Celestial Bodies of 01/27/1967. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_480#Text (Accessed 9 June 2025).
5. LXXV session of the UN General Assembly. Available at: <https://docs.un.org/en/A/RES/75/36> (Accessed 9 June 2025).
6. *Top-7 kosmichnykh derzhav* [Top 7 space Countries]. Available at: <https://ictnews.uz/06/11/2018/top-7/> (Accessed 9 June 2025).
7. *Kosmichne partnerstvo Ukrainy i SSHA: mizhnarodna pravnycha dyplomatiia v dii* [Space Partnership between Ukraine and the United States: International Legal Diplomacy in Action]. Available at: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/kosmichne-partnerstvo-ukrayiny-i-ssha-mizhnarodna-pravnycha-dyplomatiya-v-diyi/> (Accessed 9 June 2025).
8. *Komitetski slukhannia na temu: "Mizhnarodno-pravove zabezpechennia zovnishnoi polityky Ukrainy v kosmichnii sferi"* [Committee Hearings on the Topic: "International Legal Support for Ukraine's Foreign Policy in the Space Sphere"]. Available at: https://komzak.rada.gov.ua/news/Kommitte_sluhanniy/73749.html (Accessed 9 June 2025).
9. Álvaro Andrés Erices Bravo (2024). *Space Resources: A New Balance of Interests for the 21st Century* [Space Resources: A New Balance of Interests for the 21st Century]. *Yurydychnyi visnyk* [Legal Bulletin], no. 3 (72), pp. 9-18. DOI: 10.18372/2307-9061.72.19042 (Accessed 9 June 2025).
10. *Kosmichna polityka Yevropy: de mistse Ukrainy sered zirok YeS?* [Space Policy of Europe: Where Does Ukraine Place Among the Stars of the EU]. Available at: <https://adastra.org.ua/blog/kosmichna-politika-yevropi-de-misce-ukrayini-sered-zirok-yes> (Accessed 9 June 2025).
11. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2012). Order "On approval of the action plan for the implementation of the Concept of the implementation of state policy in the field of space activities for the period until 2032", no. 48-p. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48-2012-%D1%80#n8> (Accessed 9 June 2025).
12. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2023). Order "On approval of the action plan for the integration of Ukraine into the European Space Agency", no. 796-p. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-dii-shchodo-intehratsii-ukrainy-do-ievropeiskoho-kosmichnoho-ahentstva-i120923-796> (Accessed 9 June 2025).
13. *Zasidannia Rady z kosmosu YeKA-ES* [Meeting of the ESA-EU Space Council]. Available at: https://www.esa.int/About_Us/ESA-EU_SPACE_COUNCIL_MEETINGS_SPACE_SUMMITS/ESA-EU_Space_Council_meetings (Accessed 9 June 2025).
14. *Stratehiia EKA 2040* [ESA Strategy 2040]. Available at: https://www.esa.int/About_Us/ESA_Strategy_2040 (Accessed 9 June 2025).

15. *Ukraina ta Shvetsiia spivpratsiuvatyut u sferi viiskovoho kosmosu* [Ukraine and Sweden to cooperate in the field of military space]. Available at: <https://mod.gov.ua/news/ukrayina-ta-shvecziya-spivpracyuvatimut-u-sferi-vijskovogo-kosmosu> (Accessed 9 June 2025).

16. *Intehratsiia Ukrainy do Yevropeiskoho kosmichnoho ahentstva* [Integration of Ukraine into the European Space Agency]. Available at: <https://mstu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodna-spiv-pracya/intehratsiia-ukrainy-do-ievropeiskoho-kosmichnoho-ahentstva> (Accessed 9 June 2025).

Одержано 10.06.2025.